

BERREHAB proti HOLANDSKU

Rozsudok z 21. júna 1988

NEOFICIÁLNE ZHRNUTIE A OKOLNOSTI PRÍPADU

A. Základné skutočnosti

V roku 1977 sa pán Abdellah Berrehab, štátny občan Maroka, oženil s pani Sonjou Kosterovou, štátnou občiankou Holandska. Ich dcéra Rebecca, ktorá je tiež štátnou občiankou Holandska, sa narodila v roku 1979. Keďže sa jej rodičia krátko predtým rozviedli, holandské úrady odmietli obnoviť pánovi Berrehabovi povolenie na pobyt, ktoré mu bolo udelené na základe zákona o cudzincoch z 13. januára 1965, a vyhostili ho v roku 1984. Spolu s dcérou sa sťažoval na dopad týchto dvoch opatrení na ich rodinný život.

V roku 1985 sa pán Berrehab znovu oženil s pani Kosterovou. Preto mu bol povolený pobyt v Holandsku „na účel žitia so svojou holandskou manželkou a pracovania počas tohto obdobia“.

B. Konanie pred Európskou komisiou pre ľudské práva

Sťažnosť bola podaná Európskej komisii pre ľudské práva (ďalej len „Komisia“) 14. novembra 1983 a Komisia ju vyhlásila za čiastočne prijateľnú 8. marca 1985.

Potom, čo sa Komisii nepodarilo dosiahnuť zmier, prijala 7. októbra 1986 správu, v ktorej zhrnula fakty a vyjadrila názor (jedenástimi hlasmi k dvom), že bol porušený článok 8, ale že nebol porušený článok 3 (jednomyseľne).

VÝŇATOK Z ROZSUDKU

PRÁVNÝ STAV

I. ÚDAJNÉ PORUŠENIE ČLÁNKU 8 DOHOVORU

19. Podľa tvrdenia sťažovateľov bolo odmietnutie udelenia nového povolenia na pobyt po rozvoде a z toho vyplývajúci príkaz na vyhodenie porušením článku 8 Dohovoru, ktorý hovorí:

„1. Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.

2. Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, predchádzania nepokojom a zločinosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných.“

Vláda s týmto tvrdením nesúhlasila, ale Komisia ho akceptovala.

A. Aplikovateľnosť článku 8

20. Sťažovatelia tvrdili, že aplikovateľnosť článku 8 pokiaľ ide o slová „právo na rešpektovanie ... súkromného a rodinného života“ nevyžaduje stály život v spoločnej domácnosti. Rodinný život predstavuje aj výkon práva otca na styk so svojím dieťaťom a prispievanie otca na náklady spojené s výchovou dieťaťa.

Vláda odmietla túto analýzu, Komisia však s ňou súhlasila.

21. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „Súd“) rovnako nepovažuje život v spoločnej domácnosti ako *sine qua non* rodinného života medzi rodičmi a neplnoletými deťmi. Rozhodol, že vzťah vytvorený medzi snúbencami zákonným a právoplatným sobášom, takým ako uzavreli pán a pani Berrehabovci, sa má považovať za „rodinný život“ (pozri rozsudok Abdulaziz, Cabales a Balkandali z 28. mája 1985, séria A, č. 94, str. 32, odsek 62). Z pojmu rodina, na ktorom je založený článok 8, vyplýva, že dieťa narodené z takéhoto zväzku je *ipso iure* súčasťou tohto vzťahu. Z tohto dôvodu existuje od momentu narodenia dieťaťa a už vzhľadom na samotnú existenciu tejto skutočnosti medzi dieťaťom a jeho rodičmi zväzok rovnajúci sa „rodinnému životu“, dokonca aj vtedy, keď už rodičia neskôr spolu nežijú.

Ďalšie udalosti, pravdaže, môžu pretrhnúť tieto putá, ale v tomto prípade to tak nebolo. Je nepochybné, že pán Berrehab a pani Kosterová, ktorí sa rozviedli, už v čase narodenia Rebeccy nebývali spolu a po jej narodení neobnovili spolužitie. Toto nič nemení na skutočnosti, že až do svojho vyhodenia z Holandska pán Berrehab navštevoval dcéru štyrikrát týždenne vždy na niekoľko hodín. Frekvencia a pravidelnosť stretnutí s ňou potvrdzuje (pozri odsek 9), že si ich veľmi vážil. Nemožno preto tvrdiť, že putá „rodinného života“ sa medzi nimi pretrhli.

B. Súlad s článkom 8

1. Článok 8 ods. 1

22. Podľa tvrdenia sťažovateľov bolo odmietnutie udelenia nového povolenia na pobyt pánu Berrehabovi po rozvoде a z toho vyplývajúce vyhodenie zásahom do jeho

práva na rešpektovanie rodinného života, dôvodiac vzdialenosťou medzi Holandskom a Marokom a finančnými problémami spôsobenými núteným návratom pána Berrehaba do rodnej krajiny.

Vláda oponovala, že nič nebránilo pánu Berrehabovi vykonávať jeho právo na styk s dieťaťom cestovaním z Maroka do Holandska na základe krátkodobých víz.

23. Súd, rovnako ako Komisia sa vyjadril, že táto možnosť bola skôr teoretická vzhľadom na okolnosti tohto prípadu. Navyše pánu Berrehabovi boli udelené takéto víza až po pôvodnom odmietnutí udeliť ich (pozri odsek 12). Uvedené dve opatrenia preto v skutočnosti zabránili sťažovateľom udržiavať medzi sebou pravidelné kontakty, napriek tomu, že takéto kontakty boli veľmi dôležité, nakoľko dieťa bolo veľmi malé. Opatrenia teda predstavovali zásah do výkonu práva garantovaného v článku 8 ods. 1 a musia sa posúdiť podľa odseku 2.

2. Článok 8 ods. 2

a) „V súlade so zákonom“

24. Súd dospel k záveru, ako to uviedla vláda a Komisia, že opatrenia o ktoré tu ide, boli prijaté na základe zákona z roku 1965 a dokonca ani sťažovatelia túto skutočnosť nepopierali.

b) Legitímne ciele

25. Podľa tvrdenia sťažovateľov nesledovali napadnuté zásahy žiaden z cieľov uvedených v článku 8 ods. 2, najmä nepodporovali „hospodársky blahobyť krajiny“, pretože zabránili pánu Berrehabovi pokračovať v prispievaní na náklady spojené s výživou a výchovou jeho dcéry.

Vláda považovala vyhostenie pána Berrehaba za nevyhnutné v záujme verejného poriadku a tvrdila, že sa veľmi precízne dosiahla rovnováha medzi rôznymi záujmami, ktoré boli v tomto prípade zahrnuté.

Komisia poznamenala, že sporné opatrenia boli v súlade s holandskou politikou kontroly prisťahovalectva a že ich preto možno považovať ako prijaté na legitímne účely, ako je predchádzanie nepokojom a ochrana práv a slobôd iných.

26. Súd dospel k rovnakému záveru. Poukázal však na to, že legitímnym cieľom, ktorý sa sledoval, bolo skôr zachovanie „hospodárskeho blahobytu krajiny“ v zmysle článku 8 ods. 2, ako predchádzanie nepokojom: vláda sa v skutočnosti usilovala o regulovanie trhu práce vzhľadom na počet obyvateľstva.

c) „Nevyhnutné v demokratickej spoločnosti“

27. Sťažovatelia namietali, že napadnuté opatrenia nemožno považovať za „nevyhnutné v demokratickej spoločnosti“.

Vláda odmietla tento argument, ale Komisia ho akceptovala, zastávajúc názor, že zásahy, ktorých sa sťažnosť týka, boli neprimerané, nakoľko orgány nedosiahli náležitú rovnováhu medzi záujmami sťažovateľov v pokračovaní ich kontaktov a všeobecným záujmom volajúcim po predchádzaní nepokojom.

28. Súd pripúšťa pri určovaní, či bol zásah „nevyhnutný v demokratickej spoločnosti“, voľnú úvahu, ktorú majú k dispozícii zmluvné štáty (pozri najmä rozsudok W.

proti Spojenému kráľovstvu z 8. júla 1987, séria A, č. 121-A, str. 27, odsek 60 písm. b) a d), a rozsudok Olsson z 24. marca 1988, séria A, č. 130, str. 31 – 32, odsek 67).

V tejto súvislosti akceptuje, že Dohovor v zásade nezakazuje zmluvným štátom upraviť vstup a dĺžku pobytu cudzincov. Podľa ustálenej judikatúry Súdu (pozri *inter alia* predtým citované rozsudky) však pojem „nevyhnutne“ v sebe zahŕňa skutočnosť, že zásah zodpovedá naliehavej sociálnej potrebe, a najmä že je primeraný k legitímnemu cieľu, ktorý sleduje.

29. Súd musel zistiť, či bola táto posledná podmienka v tomto prípade splnená. Súd po prvé poznamenáva, že jeho úlohou nie je rozhodovať o holandskej prisťahovaleckej politike ako takej. Jeho úlohou je iba preskúmať zásahy, ktoré sú predmetom sťažnosti, a musí tak urobiť nielen z hľadiska otázky prisťahovalectva a pobytu, ale aj vzhľadom na spoločný záujem sťažovateľov pokračovať v kontaktoch medzi nimi. Tak ako poznamenal aj holandský kasačný súd (pozri odsek 16), legitímny cieľ, ktorý sa sleduje, musí byť v rovnováhe so závažnosťou zásahu do práva sťažovateľov na riešenie ich rodinného života.

Pokiaľ ide o sledovaný cieľ, musí sa zdôrazniť, že tento prípad sa netýkal cudzinca, ktorý žiadal o povolenie na pobyt v Holandsku po prvýkrát, ale osoby, ktorá tu už legálne žila niekoľko rokov, ktorá tu mala svoj domov a svoju prácu, a vláda voči nej nemala žiadne námietky. Navyše pán Berrehab tu mal už skutočné rodinné väzby – oženil sa s Holanďankou a z manželstva sa narodilo dieťa.

Pokiaľ ide o rozsah zásahu, treba poznamenať, že tu počas niekoľkých rokov existovali veľmi úzke putá medzi pánom Berrehabom a jeho dcérou (pozri odseky 9 a 21) a že odmietnutie udeliť pánu Berrehabovi samostatné povolenie na pobyt a následné vyhodenie znamenali hrozbu, že sa tieto putá môžu pretrhnúť. Účinky týchto zásahov boli o to závažnejšie, že Rebecca potrebovala zostať v kontakte s otcom, berúc do úvahy najmä to, že bola ešte veľmi malá.

Vzhľadom na tieto osobitné okolnosti je Súd toho názoru, že sa nepodarilo dosiahnuť náležitú rovnováhu medzi protichodnými záujmami, a preto tu vznikla disproporcia medzi použitými prostriedkami a sledovaným cieľom. Preto Súd nemôže považovať namietané opatrenia za nevyhnutné v demokratickej spoločnosti. Dospel teda k záveru, že bol porušený článok 8.

II. ÚDAJNÉ PORUŠENIE ČLÁNKU 3

30. Sťažovatelia tvrdili, že odmietnutie udeliť pánu Berrehabovi nové povolenie na pobyt po rozvode a jeho nasledujúce vyhodenie boli porušením článku 3, ktorý hovorí:

„Nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.“

Vláda uviedla, že sťažnosti sťažovateľov nepredstavujú problém spadajúci pod toto ustanovenie.

Podľa názoru Komisie skutočnosti tohto prípadu nepreukazujú, že sťažovatelia museli znášať utrpenie takého stupňa, aby zodpovedalo pojmu „neľudského“ alebo „ponižujúceho“ zaobchádzania.

31. Súd sa stotožnil s týmto názorom a rozhodol, že nebol porušený článok 3.

III. APLIKÁCIA ČLÁNKU 50 DOHOVORU

32. Podľa článku 50 Dohovoru:

„Ak Súd zistí, že rozhodnutie alebo opatrenie súdneho alebo každého iného orgánu Vysokej zmluvnej strany je úplne alebo čiastočne v rozpore so záväzkami vyplývajúcimi z tohto Dohovoru a ak vnútroštátne právo tejto strany umožňuje len čiastočné odstránenie dôsledkov takého rozhodnutia alebo opatrenia, rozhodnutie Súdu prizná v prípade potreby poškodenej strane spravodlivé zadosťučinenie.“

Sťažovatelia, ktorým bola poskytnutá právna pomoc počas konaní pred Komisiou a pred Súdom, nežiadali priznanie náhrady nákladov a výdavkov. Na druhej strane žiadali finančnú kompenzáciu za dvojnásobnú peňažnú škodu spočívajúcu v strate na zárobku (31 429,56 guldenov), ktorú údajne utrpel pán Berrehab od apríla 1983 do mája 1985 (pozri odsek 12) jednak z dôvodu prepustenia z práce, ktoré nasledovalo po odmietnutí udeliť mu nové povolenie na pobyt, a jednak z dôvodu, že si nemohol nájsť prácu v rodnej krajine. Ďalej žiadali náhradu nákladov (4 700 guldenov) na cestu, ktorú uskutočnila Rebecca Berrehabová so svojou matkou do Maroka v júli 1984 a pán Berrehab do Holandska v máji 1985 (pozri odsek 12). Sťažovatelia tiež žiadali nešpecifikovanú sumu ako kompenzáciu za duševné utrpenie, ktoré bolo zapríčinené ich odlúčením.

33. Podľa názoru vlády tu nevznikla príčinná súvislosť medzi namietanými opatreniami a údajnou peňažnou škodou. Komisia akceptovala túto argumentáciu v súvislosti so stratou na zárobku, vyslovila však názor, že je oprávnená čiastočná kompenzácia cestovných nákladov. Taktiež uznala, že pán Berrehab a Rebecca utrpeli nepeňažnú škodu. Vláda sa k tomuto bodu nevyjadrila.

34. Súd má taký istý názor ako Komisia a vychádzajúc z požiadavky spravodlivosti tak, ako to vyžaduje článok 50, priznáva sťažovateľom sumu 20 000 guldenov.

Z TÝCHTO DÔVODOV SÚD

1. *Rozhodol* šiestimi hlasmi k jednému, že bol porušený článok 8;
2. *Rozhodol* jednohlasne, že nebol porušený článok 3;
3. *Rozhodol* jednohlasne, že Holandsko je povinné zaplatiť sťažovateľom sumu 20 000 (dvadsaťtisíc) holandských guldenov z dôvodu spravodlivého zadosťučinenia;
4. *Zamieta* jednohlasne zvyšok žiadosti o spravodlivé zadosťučinenie.

Vyhotovené v anglickom a vo francúzskom jazyku a vyhlásené na verejnom pojednávaní v Budove ľudských práv v Štrasburgu 21. júna 1988.

Rolv RYSSDAL
predseda

Marc-André EISSEN
tajomník

V súlade s článkom 51 ods. 1 Dohovoru a pravidlom 52 ods. 2 Rokovacieho poriadku Súdu je k tomuto rozsudku pripojený nesúhlasný názor sudcu Thóra Vihjálmsa.

NESÚHLASNÝ NÁZOR SUDCU THÓRA VIHJÁLMSSONA

Žiaľ, nemohol som súhlasiť so svojimi kolegami, ktorí boli toho názoru, že v tomto prípade bol porušený článok 8 Dohovoru. Môžem vysloviť súhlas s rozsudkom s jedinou výhradou k bodu 29. Nie je preto potrebné, aby som sa vyjadril k otázkam, v ktorých mám taký istý názor ako väčšina Súdu, konkrétne, že medzi sťažovateľmi existoval rodinný život, že s prvým zo sťažovateľov, s pánom Abdellahom Berrehabom, zaobchádzali v zmysle zákona o cudzincoch z roku 1965 a iných aplikovateľných pravidiel a že zákony sledujú legitímne ciele. Otvorená zostáva otázka, či bol zásah, ktorý je predmetom sťažnosti, „nevyhnutný v demokratickej spoločnosti“. Ako som už naznačil, nemám výhradu k tomu, čo je uvedené o tejto otázke v bode 28 rozsudku. Pokiaľ ide o konečné posúdenie, či bol alebo nebol porušený článok 8, rád by som poznamenal toto:

Holandská politika v oblasti, o ktorú tu ide, vychádza z podrobných pravidiel, ktoré sú obsiahnuté alebo sa zakladajú na zákone z roku 1965 v platnom znení. Zmeny zákona sa urobili na základe skúseností, pričom bola tu tendencia umožniť pobyt v Holandsku osobám cudzej štátnej príslušnosti, ktoré mali určité rodinné putá s holandskými občanmi. Ako už bolo uvedené, tieto pravidlá sledujú legitímne ciele. Možno dodať, že problém imigrácie a pobytu cudzincov je veľmi dôležitou otázkou a niet pochybností o tom, že obmedzeniam sa nemožno vyhnúť. Všeobecne povedané, pri formulácii svojej politiky a potrebných právnych pravidiel, musí mať vláda široký priestor na voľnú úvahu.

Naproti tomu sa musia brať do úvahy práva, ktoré obsahuje článok 8 ods. 1. Sú tu dvaja sťažovatelia, otec a dcéra. Bol to otec, ktorý musel opustiť Holandsko a ktorý mal čo do činenia s orgánmi tejto krajiny. Ako sa konštatovalo v rozsudku, on a matka jeho dcéry boli spolu zosobášení, ale v čase, keď sa im narodilo dieťa, boli rozvedení. Nebývali spolu. Matka a prvý sťažovateľ sa dohodli, že otec mohol navštevovať svoju dcéru často a pravidelne, pričom musíme zobrať na vedomie, že sťažovateľ tak konal počas celého nasledujúceho obdobia. Formálne bol ustanovený za pomocného opatrovníka svojej dcéry. I keď tu boli kontakty, ktoré tvorili rodinný život, napriek tomu som názoru, berúc do úvahy okolnosti, že sťažovatelia nebývali v tej istej domácnosti a že rodičia dieťaťa neboli zosobášení v príslušnej dobe, že práva prvého sťažovateľa neprevážili nad záujmami žalovaného štátu vyjadrenými v článku 8 ods. 2. Tento záver podopiera skutočnosť, že kontakty medzi dvoma sťažovateľmi neboli úplne prerušené po odchode prvého sťažovateľa z Holandska.

Pokiaľ ide o práva druhého sťažovateľa, práva dcéry, zdá sa, že týmito právami sa holandské orgány, ktoré riešili prípad prvého sťažovateľa, nezaoberali. Toto samo osebe nezakladá, podľa môjho názoru, porušenie článku 8. Zastávam názor, že Súd musí posúdiť sporné práva a záujmy osobitne. Musím poznamenať, že druhý sťažovateľ bolo mladé dievča, keď jeho otec musel opustiť Holandsko. Rodinný život, ktorý s ním viedla, bol ohrozený dohodou pána Berrehaba s matkou dieťaťa. Dieťa sa mohlo ťažko vyjadriť k počtu kontaktov s jeho otcom a žalovaný štát nemohol zmeniť jeho postavenie žiadnym pozitívnym zásahom. Preto bolo dcérino postavenie veľmi závislé na vôli druhých. Podľa môjho názoru je uvedené argumentom v prospech žalovaného štátu v tomto prípade. Berúc do úvahy rodinnú situáciu, tak ako už bola

opísaná, musel som dospieť k záveru, že ani práva druhého sťažovateľa, ak sa posudzujú osobitne, ani spoločné práva obidvoch sťažovateľov, nemohli viesť k záveru, že bol porušený článok 8.

Musím poznamenať, že v súlade s praxou Súdu som hlasoval pri aplikácii článku 50 na základe toho, že bol porušený článok 8 tak, ako rozhodla väčšina.